

Yrd. Doç. Dr. Cem ŞENOL

Erzurum Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı

**Teori ve Uygulamada
Ceza Muhakemesinde Hukuka
Aykırı Delillerin Kullanılması ve
Değerlendirilmesi Yasası**

İÇİNDEKİLER

DANIŞMANIN ÖNSÖZÜ.....	VII
ÖNSÖZ	XI
İÇİNDEKİLER.....	XV
KISALTMALAR.....	XXV
Giriş.....	1

Birinci Bölüm Teorik Temeller

I. CEZA MUHAKEMESİNİN FONKSİYONU VE AMACI.....	5
A. Genel Olarak.....	5
B. Fonksiyon ve Amaç.....	6
II. İSPAT	16
A. Genel Olarak.....	16
B. İspatın Gerekliliği Meselesi ve İspat Külfeti Sorunu	18
1. Genel Olarak.....	18
2. Karşılaştırmalı Hukuktaki Durum	19
3. Türk Hukukundaki Durum	22
C. İspatın Konusu	26
D. Ceza Muhakemesinde İspat Sistemleri	29
1. Genel Olarak.....	29
2. Kanuni İspat Sistemi.....	29

3. Bilimsel İspat Sistemi	30
4. Serbest İspat Sistemi ve Delillerin Serbestçe Değerlendirilmesi İlkesi	32
a. Genel Olarak.....	32
b. Türk Hukukunda Serbest İspat Sistemi.....	36
c. Serbest İspat Sisteminin Türk Hukukundaki Sınırları ve İstisnaları	41
III. İSPAT ARAÇLARI: DELİLLER.....	43
A. Genel Olarak.....	43
B. Delil Türleri.....	44
1. Beyan Delili	44
a. Suçlananın Beyanı.....	45
b. Tanık Beyanı.....	49
2. Belge Delili.....	50
3. Belirti Delili	52
C. Delilin İkamesi (Ortaya Konulması).....	52
D. Delilin Kabul Edilebilirlik Koşulları	55
1. Maddi Uyuşmazlıkla İlgili Olma.....	56
2. İkamesinin İspat Açısından Gerekli Olması.....	60
3. Müsterekliğin Sağlanması.....	61
4. Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilmemiş Olması.....	62
IV. HUKUKA AYKIRI DELİLLERİN KULLANILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ YASAĞI.....	71
A. Terim ve Kavram Sorunu	72
B. Delillerin Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilmesi Yasağı.....	76
C. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı.....	77
D. Hukuka Aykırı Delillerin Yargılamada Kullanılmasına İlişkin Sistemler	78
1. Mutlak Kabul Yaklaşımı	79
2. Nispi Değerlendirme Yasağı Yaklaşımı.....	81

a. Genel Olarak.....	81
b. Nispi Değerlendirme Yasağının Uygulanmasında Başvurulan Ölçütler.....	82
aa. Caydırıcılık Teorisi	82
bb. Yargısal Dürüstlük ve Hükümün Meşruiyeti Teorisi...85	
cc. Hakların Korunması Teorisi.....	89
3. Mutlak Değerlendirme Yasağı Yaklaşımı.....	92

İkinci Bölüm

Farklı Ülke Hukuklarında Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı

I. GENEL OLARAK	95
II. İNGİLİZ CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA	96
A. Genel Olarak.....	96
B. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması Yasağı.....	100
1. Genel Olarak.....	100
2. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Önceki Dönem	101
3. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Sonraki Dönem	105
a. Suçlanan ve Birlikte Suçlanandan Yasak Sorgu Metotlarının Uygulanması Suretiyle Elde Edilen Delillerinin Kullanılması Yasağı (PACE m.76/2 ve 76A/2).....	107
b. Genel Kullanma ve Değerlendirme Yasağı (PACE m.78)	112
aa. Yasağın Kapsamı.....	112
bb. Yasağın Uygulanmasında Başvurulan Ölçütler	114
c. Delillerin Değerlendirilmesine İlişkin Hâkimin Ek Takdir Yetkisi (PACE m.82/3)	119
d. Hukuka Aykırı Bir Delilden Türeyen Delillerin Kullanılması	120
aa. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Önceki Dönem	121

bb. Polis ve Kriminal Delil Yasasından Sonraki Dönem.....	121
aaa. PACE 76/2. ve 76A/2. Maddeleri Gereğince Değerlendirme Dışı Bırakılan İtiraf Delilinden Türeyen Delillerin Kabul Edilebilirliği	122
bbb. PACE 78. Madde Gereğince Değerlendirme Dışı Bırakılan Delilden Türeyen Delillerinin Kabul Edilebilirliği.....	124
III. AMERİKAN CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA	125
A. Genel Olarak.....	125
B. Anayasa'nın Ek 4. Maddesinin İhlali Suretiyle Elde Edilen Delillerin Kullanılmasına Yönelik Yasak.....	131
1. Anayasa'nın Ek 4. Maddesinin İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılması Yasağının Sınır ve İstisnaları	134
a. Yasağın Sınırları.....	135
aa. Usulî Sınırları	135
aaa. Zararsız Hata	135
bbb. Diğer Usulî Sınırlamalar.....	136
bb. Amerika Dışında Elde Edilen Deliller.....	137
cc. Özel Kişiler Tarafından Elde Edilen Deliller.....	137
dd. Hakkın İhlale Uğramış Olması (Standing) Koşulu	138
b. Yasağın İstisnaları.....	140
aa. İyi Niyet (Good Faith) İstisnası	142
bb. Kaçınılmaz Keşif (Inevitable Discovery) İstisnası ..	147
cc. Bağımsız Kaynak (Independent Source) İstisnası...	149
dd. Hukuka Aykırılık Bağının Zayıflaması (Attenuation) İstisnası	152
ee. Kapıyı Çal ve Kimliğini Açıkla (Knock and Announce) Kuralının İhlaliyle Elde Edilen Deliller	153
2. Anayasa Ek 5., 6. ve 14. Maddelerin İhlali Suretiyle Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması Yasağı.....	154
a. Anayasa Ek 5. ve 14. Maddelerden Kaynaklanan Kullanmama Yasağı	155
b. Anayasa'nın Ek 6. Maddesinden Kaynaklanan Kullanma Yasağı	162

IV. ALMAN CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA.....	163
A. Genel Olarak.....	163
B. İspat-Delil Yasakları.....	166
1. Delil Elde Etme Yasakları.....	166
2. Delil Değerlendirme Yasakları	169
a. Genel Olarak.....	169
b. Değerlendirme Yasağının Kanunda Düzenlendiği Haller.....	170
c. Değerlendirme Yasağının Kanunda Düzenlenmediği Haller	171
aa. Bir Delil Elde Etme Yasağının İhlaline Dayanan Değerlendirme Yasağı (Bağımlı Değerlendirme Yasağı)	172
aaa. Genel Olarak.....	172
bbb. Haklar Alanı Teorisi	173
ccc. Normun Koruma Amacı Teorisi.....	174
ddd. Hakların Tartımı Teorisi.....	175
bb. Bir Delil Elde Etme Yasağının İhlaline Dayanmayan Değerlendirme Yasağı (Bağımsız Değerlendirme Yasağı)	178
3. Delil Değerlendirme Yasağına Yönelik Sınırlamalar	181
a. Yasağın İleri Sürülmesinin Zaman Bakımından Sınırlanması (İtiraz Çözümü)	181
b. Varsayımsal Hukuka Uygunluk.....	183
4. Özel Kişilerce Elde Edilen Delillerin Kullanılması	184
5. Değerlendirme Yasağının Uzak Etkisi.....	185
V. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN KONUYA İLİŞKİN YAKLAŞIMI.....	187
A. Genel Olarak.....	187
B. Normatif Temeller.....	191
C. Kavramsal Çerçeve: Delilin Adil Kullanımı.....	192
D. Adil Yargılanma Hakkının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	196

1. Genel Olarak.....	196
2. Sessiz Kalma ve Kendini Suçlamama Hakkının İhlali Suretiyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği.....	198
a. Genel Olarak.....	198
b. Sessiz Kalma ve Kendini Suçlamama Hakkının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	200
aa. Kişinin Kendisi Aleyhinde Tanıklık Yapmaya veya Delil Teslim Etmeye Zorlanması	200
bb. Kişinin Sessizliğinden Kendisi Aleyhine Sonuç Çıkarılması.....	202
cc. Gizli Soruşturmacı Vasıtasıyla Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	203
3. Müdafî Yardımından Yararlanma Hakkının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği.....	209
4. Çelişmelilik İlkesine Aykırılığın Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi.....	214
E. İşkence Yasağının İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	227
F. Özel Hayatın Gizliliğinin İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliği	235
1. Genel Olarak.....	235
2. Haberleşmenin Usulsüz Denetimi	237
3. Hukuka Aykırı Arama	242
4. Özel Hayatın Gizliliğinin İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılmasına İlişkin Değerlendirme	243

Üçüncü Bölüm

Türk Hukukunda Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasası

I. YASAĞIN TARİHİ GELİŞİMİ.....	247
A. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Dönemi	247

1. 3842 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikten Önceki Durum.....	247
2. 3842 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Sonraki Durum.....	249
a. Genel Olarak.....	249
b. 3842 Sayılı Kanunla Hukuka Aykırı Deliller Konusunda Yapılan Değişiklikler.....	251
aa. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali (CMUK m.135).....	251
bb. Yasak İfade ve Sorgu Metotları (CMUK m.135/A) ..	254
cc. Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı (CMUK m.254/2).....	257
B. 2001 Tarihli Anayasa Değişikliğinden Sonraki Durum.....	263
II. 5271 SAYILI CEZA MUHAKEMESİ KANUNU'NDA HUKUKA AYKIRI DELİLLERİN KULLANILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ YASAĞI.....	265
A. Genel Olarak.....	265
B. Hukuka Aykırı Delillerin Ceza Muhakemesinde Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Normatif Dayanakları.....	266
C. Hukuka Aykırı Delillerin Ceza Muhakemesinde Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Nitelik ve Kapsamı	267
D. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Benimsenme Amacı (Rasyosu) ..	273
E. Delilin Hukuka Aykırılığının Tespiti ve İspat Sorunu	277
1. Hukuka Aykırılığın İleri Sürülmesi (Yasağın Harekete Geçirilmesi)	278
2. Hukuka Aykırılığın İspatı	280
3. Delilin Hukuka Aykırılığının Tespiti ve Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Uygulanması.....	282

a. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Soruşturma Evresinde Uygulanması.....	283
b. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Kovuşturma Evresinde Uygulanması.....	289
c. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Kanun Yolları Aşamasında Uygulanması.....	292
aa. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki Durum.....	293
bb. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunundaki Durum.....	294
aaa. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Temyiz Kanun Yolunda Uygulanması	294
bbb. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının İstinaf Kanun Yolunda Uygulanması	296
ccc. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının İtiraz Kanun Yolunda Uygulanması	298
F. Yetkisiz Kişilerce Elde Edilen Delillerin Kullanılması Sorunu.	300
1. Yetkisiz Kişi Kavramı	300
2. Yetkisiz Kişilerin Elde Ettiği Delillerin Yargılamada Kullanılması	302
a. Genel Olarak.....	302
b. Türk Hukukundaki Durum	303
aa. 2001 Anayasa Değişikliğine Kadar Olan Dönem.....	303
bb. 2001 Anayasa Değişikliğinden Sonraki Dönem	306
G. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı.....	314
1. Genel Olarak.....	314

2. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Türk Hukukundaki Normatif Dayanakları.....	315
3. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Kapsamı: İfade ve Sorguda Yasak Yöntemlere Başvurulması.....	319
4. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Amacı	321
5. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Uygulanmasına Neden Olan Haller: Yasak Sorgu Yöntemleri.....	324
a. Genel Olarak.....	324
b. Baskıya Dayalı Yöntemler.....	326
c. Aldatmaya Dayalı Yasak Sorgu Yöntemleri.....	330
aa. Aldatma.....	330
bb. Kanuna Aykırı Yarar Vaad Etme	335
6. Suçlanandan Elde Edilen Beyan Delillerinin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Uygulanması ve Sonucu.....	336
7. Kolluğun Müdafî Hazır Bulunmadan Aldığı İfadenin Hükme Esas Alınmaması	340
H. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağının Yüksek Yargı Organları Tarafından Uygulanması.....	343
1. Anayasa Mahkemesinin Uygulaması	343
2. Yargıtayın Uygulaması.....	346
a. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlaliyle Elde Edilen Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi.....	347
b. Bir Karara Dayanmayan Arama İşlemlerinden Elde Edilen Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi	348
c. Aramada Hazır Bulunması Gereken Kişilerin Yokluğunda Elde Edilen Delillerin Kullanılması	351

d. Gizli İcra Edilen Koruma Tedbirlerinin Uygulanmasıyla Elde Edilen Delillerin Kullanılması ...	355
I. Türemiş Delillerin Yargılamada Kullanılması.....	362
1. Kavram ve Terim Sorunu	362
2. Türemiş Delil Kavramı	363
3. Türemiş Delillerin Yargılamada Kullanılması Sorunu	368
J. Rızanın Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesine Etkisi	374
1. Genel Olarak.....	374
2. Rızanın Şartları.....	375
3. Rızanın Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi.....	376
a. Rızanın Yasak Sorgu Yöntemleriyle Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi.....	376
b. Rızanın Arama Koruma Tedbirinin İcrasıyla Elde Edilen Delillerin Kullanılabilirliğine Etkisi	378
c. Rızanın Bedeni Müdahaleyle Elde Edilen Delillerin Değerlendirilmesine Etkisi	382
d. Rızanın Gizli Soruşturma Tedbirlerinin Uygulanmasıyla Elde Edilen Delillerin Değerlendirilmesine Etkisi	384
K. Hukuka Aykırı Olduğu Tespit Edilen Delillerin Akıbeti.....	386
1. Genel Olarak.....	386
2. Hukuka Aykırı Delillerin Dosyadan Çıkarılmasını Savunan Görüş.....	386
3. Hukuka Aykırı Delillerin Dosyadan Çıkarılamayacağını Savunan Görüş.....	388
4. Delil Yasakları Davası Görüşü.....	388
5. Ceza Muhakemesi Kanununun Yaklaşımı	389
SONUÇ	393
KAYNAKÇA	411